

Handleiding voor potentiële aspirant ringers

Vogeltrekstation geeft alleen toestemming voor het ringen van vogels, als wij beoordelen dat het werk belangrijke informatie oplevert voor wetenschap, beleid of bescherming. Tijdens de opleiding staat het leren ringen centraal, maar het is wel goed om van tevoren na te denken op wat voor manier u aan deze doelen bij wil gaan dragen. We verwachten geen compleet plan, maar horen wel graag wat voor type projecten u misschien zou willen doen.

De wetenschappelijke waarde is niet van alle projecten gelijk. Van sommige soorten worden bijvoorbeeld al genoeg vogels geringd om een goede steekproef te verkrijgen voor het onderzoek naar de demografie van deze soort. Anderzijds zijn er gebieden waar heel weinig vogels worden gemonitord en er dus grote behoefte is aan nieuw ringonderzoek. Het is belangrijk om hier rekening mee te houden bij het vormgeven van uw opleiding.

Tijdens de opleiding komt, behalve het ringen, nog veel meer aan bod. Ook zaken zoals het opzetten van een onderzoek, nemen van biometrische maten (gewicht, vleugellengte, vetscores etc), administratie van de gegevens, gebruik van de vangmiddelen, hygiëne tijdens het ringen en omgang met publiek en media komen aan bod. Als aspirant-ringer werkt u tijdens de opleiding aan maximaal twee soortgroepen. U kunt de opleiding bijhouden in een portfolio wat u krijgt na goedkeuring van uw aanvraag.

Soortgroepen

We onderscheiden voor de opleiding zeven verschillende soortgroepen. Deze tabel is niet compleet sluitend, niet alle in Nederland voorkomende vogelsoorten worden in de groepen gevangen. Taxonomie is alleen niet altijd even eenduidig, er bestaat soms onenigheid over waar een soort, geslacht of familie precies thuishoort in de boom. Daarnaast zijn sommige vogels erg zeldzaam en/of worden ze amper geringd in Nederland.

Zangvogels en aanverwante landvogels

De echte zangvogels, orde Passeriformes en de groep vogels die regelmatig mistnetten invliegt. Dit zijn naast de echte zangvogels (orde *Passeriformes*), ook de papegaaiachtigen (*Psittaciformes*), ijsvogelachtigen (*Coraciiformes*), spechtachtigen (*Piciformes*), koekoeken (*Cuculiformes*), nachtzwaluwachtigen (*Caprimulgiformes*), duiven (*Columbiformes*) en gierzwaluwachtigen (*Apodiformes*). Roofvogels en uilen kunnen als incidentele bijvangst in een mistnet worden geringd.

Roofvogels en uilen

Roofvogels (ordes *Acciptriformes*, *Falconiformes*) en uilen (orde *Strigiformes*).

Watervogels

Eenden (subfamilie *Anatinae*), ganzen (geslachten *Anser* en *Branta*) en zwanen (geslacht *Cygnus*).

Steltlopers en weidevogels

Steltlopers, de groep vogels met lange poten. Soorten en families die tot de groep behoren zijn de scholekster (*Haematopus ostralegus*), kluten (*Recurvirostridae*), de griel (*Burhinus oediconemus*), plevieren (*Charadriidae*) en strandlopers en snippen (*Scolopacidae*). Weidevogels, hier vallen een paar soorten steltlopers binnen die veel in weides broeden: kievit (*Vanellus vanellus*), grutto (*Limosa limosa*), tureluur (*Tringa totanus*), wulp (*Numenius arquata*), watersnip (*Gallinago gallinago*) en kemphaan (*Philomachus pugnax*).

Ooievaars, reigers, lepelaars, aalscholvers

Ooievaars (familie *Ciconiidae*), reigers (familie *Ardeidae*), lepelaars (*Platalea leucorodia*), aalscholvers (familie *Phalacrocoracidae*).

Meeuwen, sterns en alken

Meeuwen (subfamilie *Larinae*), sterns (subfamilie *Sterninae*), alken (familie *Alcidae*)

Hoenders en rallen

Hoendervogels (orde *Galliformes*), rallen, koeten en waterhoentjes (familie *Rallidae*)

Leerdoelen

1. Onderzoek: Op de hoogte zijn van wetenschappelijk belang van ringonderzoek en hoe dit op te zetten
2. Gedragsregels: Kennis van de gedragsregels en geldende wet- en regelgeving m.b.t. ringen van wilde vogels
3. Risico's en calamiteiten: Situaties kunnen inschatten en om kunnen gaan met onverwachte situaties
4. Hygiëne en ziekte: Hygiëne-regels in acht nemen tijdens ringwerk
5. Voorbereiding: Zorgvuldige selectie van de te ringen nesten en/of vogels
6. Lokvogels: Correcte omgang met lokvogels en -middelen
7. Vangmiddelen: Correct gebruik van de vangmiddelen
8. Hanteren: Hanteren en zorg voor de vogels (o.a. het hanteren en tijdelijk bewaren)
9. Uithalen: Vogels kunnen verwijderen uit de vangmiddelen
10. Ringen: Het correct kunnen aanleggen van de (juiste) ring
11. Determinatie en rui: Determinatie en leeftijds- en geslachtsbepaling van vogels en het herkennen van ruipatronen
12. Biometrie: Meten van de standaard en soortgroepspecifieke biometrie
13. Administratie: Zorgvuldige administratie in het veld
14. Griël: Invoer, administratie en beheer van gegevens in Griël
15. Communicatie: Correcte houding ten opzichte van bezoekend publiek en omgang met (sociale) media
16. Documentatie: Kunnen vastleggen (bv fotografie) van vogels en hun anatomie; en kunnen beschrijven van zeldzame vogels

Aantal vogels

Naast het beheersen van de leerdoelen en vaardigheden moet een aspirant-ringer ook een bepaald aantal vogels gehanteerd hebben om de opleiding af te kunnen ronden. De aantallen die hieronder staan moeten gezien worden als een richtlijn. Een overzicht van het (totaal) aantal gehanteerde vogels en een overzicht van alle geringde vogelsoorten moet door de aspirant-ringer worden bijgehouden achter in het aspirant-portfolio.

Soortgroep	Leeftijd	Vanguren	Aantal vogels	Aantal soorten
Zangvogels en aanverwante landvogels	Nestjongen	2 broedseizoenen	200	
	Adulten	250	1000	40
Roofvogels en uilen	Nestjongen	2 broedseizoenen	100	5
	Adulten	100	50	3
Watervogels	Nestjongen	2 broedseizoenen	100	5
	Adulten	100	100	3
Steltlopers en weidevogels	Nestjongen	2 broedseizoenen	100	5
	Adulten	100	100	10

Ooievaars, reigers, lepelaars, aalscholvers	Nestjongen	2 broedseizoenen	100	5
	Adulten	100	50	3
Meeuwen, stern en alken	Nestjongen	2 broedseizoenen	100	5
	Adulten	100	100	5
Hoenders en rallen	Nestjongen	2 broedseizoenen	100	5
	Adulten	100	50	3

Vangmiddelen

Alleen bij de soortgroep zangvogels wordt standaard het gebruik van mistnetten geëxamineerd tijdens het praktijkexamen. Voor de andere soortgroepen geldt dat de extra vangmiddelen alleen worden geëxamineerd wanneer u dit aanvraagt en u hier ook tijdens de opleiding mee heeft gewerkt. Een aantal vangmiddelen zijn:

- Mistnet
- Eendenkooi
- Fuik
- Haken
- Kanonnet
- Kooien, vallen en kleppen
- Bal-chatri
- Slagnet
- Spiegelnet
- Spreinet
- Strikken
- Wilsternet

Projecten

Het ringonderzoek in Nederland is projectmatig en is vormgegeven rond enkele grote monitorings- en onderzoeksprojecten waaraan u kunt deelnemen. Hieronder ziet u puntsgewijs de kenmerken van de verschillende projecten. Nieuwe projecten kunnen niet zomaar worden gestart, deze moeten aangevraagd worden via een webformulier. Daarna zal deze beoordeeld worden door de Plaatsing- en Wetenschapscommissie en Vogeltrekstation.

CES project

- Constant Effort Site
- Hoge wetenschappelijke waarde
- Meerdere jaren op één locatie op een gestandaardiseerde wijze (zang)vogels vangen
- 12 vangdagen per jaar, tussen half april en half augustus
- Ringen worden vergoed (zie CES handleiding voor voorwaarden)

RAS project

- Recapturing Adults for Survival
- Per project gericht op 1 soort
- Nadruk op het terugvangen van adulten
- Ringen worden vergoed (zie RAS handleiding voor voorwaarden)
- Meerdere jaren in een vast gebied, met zelfde inspanning, een vogelsoort inventariseren en de volwassen vogels ringen. Ringen van (nest)jongen is optioneel.
- Vangperiode afhankelijk van soort

- Wetenschappelijke waarde van nieuw project verschilt per soort. Voor bepaalde soorten is de waarde hoog, aan andere soorten zijn geen nieuwe projecten nodig.
- Minimaal moeten tenminste 20 broedparen jaarlijks worden gecontroleerd

PULL/ Nestkast project

- Projecten gericht op het ringen van nestjongen (eventueel in nestkasten)
- Meerdere jaren in een vast gebied, met zelfde inspanning nesten of nestkasten inventariseren, controleren en ringen
- Wetenschappelijke waarde minder hoog, omdat minder gestandaardiseerd. Om de waarde te verhogen zijn er enkele criteria waar een project aan moet voldoen:
 - Relevante biometrie moet worden genomen en ingevoerd
 - Er worden zoveel mogelijk gegevens verzameld over het broedgeval, minimaal legdatum, legselgrootte, aantal uitgevlogen jongen (denk aan nacontrole).
 - Gegevens worden ingevoerd in Sovon nestkaart

WRN-project

- Project gericht op het ringen van roofvogels en uilen
- Meerdere jaren in een vast gebied, met zelfde inspanning, één of meerdere soorten inventariseren en ringen. Minder gestandaardiseerd
- Wetenschappelijke waarde afhankelijk van de soort. Wanneer mogelijk gaat de voorkeur uit naar het opstarten van een meer gestandaardiseerd RAS-project.
- Om de waarde te verhogen zijn er enkele criteria waar een project aan moet voldoen:
 - Relevante biometrie moet worden genomen en ingevoerd
 - Er worden zoveel mogelijk gegevens verzameld over het broedgeval, minimaal legdatum, legselgrootte, aantal uitgevlogen jongen (denk aan nacontrole 1).
 - Gegevens worden ingevoerd in Sovon nestkaart

Ring-MUS project

- Project gericht op het ringen van zangvogels in stedelijk gebied (binnen de bebouwde kom)
- Meerdere jaren op één locatie op een gestandaardiseerde wijze (zang)vogels vangen
- Minstens twee vangdagen per maand, jaarrond
- Vaste misnetopstelling in (eigen) tuin
- Ringen worden vergoed (zie voorwaarden)
- Wetenschappelijke waarde gemiddeld.
- In sommige gebieden zijn geen nieuwe ring-MUS projecten nodig

Aansprakelijkheid

Het meewerken aan het wetenschappelijk ringonderzoek geschiedt op geheel vrijwillige basis en Vogeltrekstation kan dan ook niet aansprakelijk gesteld worden voor ongevallen en ziekten (of welke nadelige gevolgen dan ook), die kunnen ontstaan bij activiteiten daaromtrent. Het ringwerk vindt plaats op vrijwillige basis, zonder gezagsverhouding of opdracht. U kunt bij uw gemeente controleren of zij een collectieve verzekering voor vrijwilligers hebben afgesloten.